

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS SISTEMOS ĮSTATYMO NR. I-552 38¹
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo Nr. I-552 38¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – nustatyti, kad Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo (toliau – Fondas) administravimo išlaidos neviršytų 2 procentų (vietoje 1 procento) metinio Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo biudžeto.

Įstatymo projekto uždaviniai:

1. Sudaryti galimybę įsigyti aukščiausios kompetencijos Fondo lėšomis finansuotųjų projektų paraiškų vertinimą atliksiančių specialistų (ekspertų) paslaugas.
2. Užtikrinti kokybišką Fondo lėšomis finansuotųjų projektų paraiškų vertinimą.
3. Užtikrinti, kad Fondo lėšomis būtų finansuojamos tik efektyviausios, paveikiausios, labiausiai prisidedančios prie visuomenės sveikatos stiprinimo ir gerinimo veiklos ir priemonės.
4. Sumažinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai tenkančią administracinę naštą, neefektyvų žmoniškųjų išteklių ir lėšų naudojimą, nagrinėjant skundus, susijusius su Fondo lėšomis finansuotųjų projektų paraiškų vertinimo rezultatais ir jas vertinusių ekspertų išvadomis.

Įstatymo projekto rengimą paskatino tai, kad nuo 2016 m. gaunama vis daugiau Fondo lėšomis finansuotųjų projektų paraiškų (2016 m. – 187, 2017 m. – 93, 2018 m. – 216, 2019 m. – 162), ir suma, kuri gali būti skirta projektų ekspertinio vertinimo paslaugai apmokėti, nebeatitinka rinkos įkainių.

Esant nedidelei projektų ekspertinio vertinimo paslaugos kainai viešojo pirkimo būdu skelbiamuose konkursuose nedalyvauja eksperto paslaugų teikėjai. Už vienos paraiškos vertinimo paslaugą 2016 m. buvo mokama 18,57 Eur be PVM, 2017 m. – 45 Eur be PVM (prevencinių ir mokslinių tyrimų paraiškos vertinimas), 11,85 Eur be PVM (socialinės reklamos paraiškos vertinimas), 2018 m. – 26,30 Eur be PVM (prevencinių ir mokslinių tyrimų paraiškos vertinimas), 50 Eur be PVM (socialinės reklamos paraiškos vertinimas), 2019 m. – 41 Eur be PVM (prevencinių ir mokslinių tyrimų paraiškos vertinimas), 45 Eur be PVM (socialinės reklamos paraiškos vertinimas). Siekiant užtikrinti paraiškų vertinimo nešališkumą ir objektyvumą, vieną paraišką vertina 3 ekspertai, vienam ekspertui už vienos paraiškos vertinimą 2016 m. buvo skirta 6,19 Eur, 2017 m. – 15 Eur už prevencinių ir mokslinių tyrimų paraiškos vertinimą ir 3,95 Eur už socialinės reklamos paraiškos vertinimą, 2018 m. – 8,7 Eur už prevencinių ir mokslinių tyrimų paraiškos vertinimą ir 16,6 Eur už socialinės reklamos paraiškos vertinimą, 2019 m. – 13,6 Eur už prevencinių ir mokslinių tyrimų paraiškos vertinimą ir 15 Eur už socialinės reklamos paraiškos vertinimą.

Iki šiol, neįvykus viešojo pirkimo konkursams, būdavo pasitelkiami ekspertai iš Sveikatos apsaugos ministerijos pavaldžių įstaigų, tačiau toks problemos sprendimo būdas neužtikrina paraiškų vertinimo kokybės. Ekspertų vertinimai 2019 m. buvo skundžiami 3 kartus.

Skiriant daugiau lėšų ekspertams apmokėti, galima tikėtis didesnės kompetencijos ekspertų pasitelkimo, be to, išorės ekspertai užtikrintų didesnę paraiškų vertinimo skaidrumą bei sudarytų sąlygas sumažinti korupcijos pasireiškimo riziką.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą inicijavo ir parengė Sveikatos apsaugos ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Fondas sudarytas siekiant kaupti lėšas ir naudoti jas visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veikloms (prevenciniams projektams, socialinei reklamai, moksliniams tyrimams) remti. Fondas administruojamas pagal šį ir kitus įstatymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus, kitus teisės aktus ir Fondo nuostatus, kuriuos tvirtina Vyriausybė.

Sveikatos sistemos įstatymo 38¹ straipsnyje nurodyta, kad Fondo administravimo išlaidos negali viršyti 1 procento metinio Fondo biudžeto, kurį sudaro Vyriausybės nustatytas procentas akcizo pajamų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus; parduotą apdorotą tabaką; įplaukų nuo lėšų, gautų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio, ir kitos teisėtai įgytos lėšos.

Šios lėšos panaudojamos Fondo administravimo išlaidoms apmokėti. Administravimo veikla skirta įgyvendinti Fondo tarybos priimtus sprendimus, rengti ir sudaryti finansavimo sutartis su projektų vykdytojais, viešųjų pirkimų būdu sudaryti su ekspertais sutartis dėl projektų vertinimo ir apmokėti ekspertinio vertinimo darbų išlaidas, projektų įgyvendinimo ir Fondo lėšų panaudojimo priežiūrai, kitiems su Fondo administravimu ir Fondo tarybos darbo organizavimu susijusiems klausimams spręsti. Fondo taryba dirba neatlygintinai.

20 proc. Fondo administravimo išlaidoms skirtų lėšų skiriama paraiškas vertinantiems ekspertams apmokėti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad Fondo administravimo išlaidos negali viršyti 2 procentų metinio Fondo biudžeto.

Toks reglamentavimas sudarys galimybę mažiausiomis laiko sąnaudomis, pasitelkiant aukščiausios kompetencijos ekspertus, kokybiškai įvertinti visas teikiamas paraiškas Fondo lėšomis finansuoti tik efektyviausias, paveikiausias, labiausiai prisidedančias prie visuomenės sveikatos stiprinimo ir gerinimo veiklas ir priemones, aiškiau ir skaidriau reglamentuoti visuomenės sveikatos stiprinimo veiklų finansavimą. Atsižvelgiant į tai, kad pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą už projekto vertinimą vienam ekspertui gali būti skiriama tik apie 13–15 Eur (2019 m. duomenimis), nėra finansinių galimybių pritraukti daugiau ir (arba) įvairesnės ekspertavimo patirties turinčių paslaugų teikėjų. Minėtas mažas įkainis ir galima nedidelė ekspertavimo paslaugų sutarties vertė nepritraukia ekspertavimo paslaugų teikėjų dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose, o esant naujam reglamentavimui ir didesniam finansavimui, manytina, kad situacija keistųsi.

Bus užtikrinama efektyvesnė Fondo lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimo ir Fondo lėšų panaudojimo priežiūra, sudaryta galimybė greičiau įgyvendinti Fondo tarybos priimtus sprendimus.

2016 m. Fondui buvo skirta 1 285 000 Eur, 2017 m. – 1 313 000 Eur, 2018 m. – 2 691 000 Eur, 2019 m. – 3 087 000 Eur, 2020 – 3 248 000 Eur.

2016 m. 1 procentas metinio Fondo biudžeto sudarė – 12 850 Eur, 2017 m. – 13 130 Eur, 2018 m. – 26 910 Eur, 2019 m. – 30 870 Eur.

2020 m. 1 proc. Fondo biudžeto sudarys – 32 480 Eur, iš jų 20 proc. bus skiriama ekspertams – 6 496 Eur. 2019 m. buvo vertintos 133 paraiškos. Jei skaičiuotume, kad 2020 m. taip pat reiktų įvertinti 133 paraiškas, už vienos paraiškos vertinimą galima būtų sumokėti 48,8 Eur, tada vienam ekspertui (jeigu paraišką vertins 3 ekspertai) būtų skiriama 16,2 Eur.

Jeigu 2020 metų Fondo administravimui būtų skirta 2 proc., tai sudarytų – 64 960 Eur, iš jų 20 proc. būtų skiriama ekspertams – 12 992 Eur, ir jei skaičiuotume, kad 2020 m. būtų vertinamos 133 paraiškos, už vieną paraišką galima būtų sumokėti 97,7 Eur, tada vienam ekspertui (jeigu paraišką vertintų 3 ekspertai) būtų galima skirti 32, 56 Eur.

Priėmus Įstatymo projektą, numatoma keisti Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. lapkričio 18 d. nutarimu Nr. 1197 „Dėl Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo nuostatų ir Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo tarybos sudėties patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas Nr. 1197), 28 punktą nustatant, kad bendra ekspertams per metus išmokama suma negali viršyti 30 (vietoje buvusių 20) procentų Fondui administruoti skirtų lėšų.

Jeigu 2020 metų Fondo administravimui būtų skirta 2 proc., tai sudarytų – 64 960 Eur, iš jų 30 proc. būtų skiriama ekspertams – 19 488 Eur, ir jei skaičiuotume, kad 2020 m. būtų vertinamos 133 paraiškos, už vieną paraišką galima būtų sumokėti 146,5 Eur, tada vienam ekspertui (jeigu paraišką vertintų 3 ekspertai) būtų galima skirti 48,8 Eur.

Padidinus Fondo administravimo išlaidas iki 2 procentų metinio Fondo biudžeto, ekspertinio vertinimo paslaugoms apmokėti vietoje galėtų būti skiriama adekvati, atitinkanti rinkos įkainius suma.

Fondo administravimo išlaidų dydis (iki 2 proc.) pasirinktas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos sporto įstatymo nuostatas, kuriomis Sporto rėmimo fondo administravimui skirtos lėšos negali viršyti 4 procentų metinio Sporto rėmimo fondo biudžeto.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Įstatymo projektu siūlomas reglamentavimas neturės esminės įtakos ir neigiamų pasekmių ekonomikai ir teisinei sistemai.

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimtas Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas prisidės prie verslo sąlygų gerinimo ir jo plėtos. Siūlomas reguliavimas sudarys sąlygas paraiškas Fondo lėšomis finansuotiems projektams vertinti pasitelkiant aukščiausios kompetencijos ekspertus mažiausiomis laiko sąnaudomis, užtikrins projektų finansavimo aiškumą ir skaidrumą, sudarys galimybę finansuoti tik efektyviausias, paveikiausias, labiausiai prisidedančias prie visuomenės sveikatos stiprinimo ir gerinimo veiklas ir priemones. Tuo bus užtikrinama sąžininga konkurencija, sudarytos vienodos sąlygos pareiškėjams konkuruoti rinkoje.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokie teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, bus keičiamas Nutarimas Nr. 1197.

Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo nuostatų, patvirtintų Nutarimu Nr. 1197, 28 punktas, nustato, kad bendra ekspertams per metus išmokama suma negali viršyti 20 procentų visų lėšų, skirtų Fondui administruoti. Nutarimo pakeitimo projektu Nr. 1197 numatoma reglamentuoti, kad bendra ekspertams per metus išmokama suma negali viršyti 30 procentų visų lėšų, skirtų Fondui administruoti.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nėra naujai apibrėžtų sąvokų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai bei Europos Sąjungos teisei neprieštarauja.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų rengti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų lėšų nereikės. Fondo administravimo išlaidoms bus skiriama ne daugiau nei 3 procentai metinio Fondo biudžeto, kurį sudaro Vyriausybės nustatytas procentas akcizo pajamų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus; parduotą apdorotą tabaką; įplaukų nuo lėšų, gautų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio, ir kitos teisėtai įgytos lėšos.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, yra „visuomenės sveikata“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Lietuvos Respublikos
Sveikatos apsaugos ministras

Aurelijus Veryga

2020-03-19